

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 36 (9131)

24 СЕНТЯБРЬ

2026 йыл

КИШИ ЮМА

КЫРК КИЙИК АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

ОЪЗГЕРИС

Элимиздинъ келеектегисин
сайладык

Ногай районинда «Дагестан»

Этномедиахолдингинъ «Шоъл тавысы» республикалык газетасынынъ коллективи сайлавларда белсен катнасты, редакция куллыкшылары уш куьннинъ ишинде болып турган озгерислери акында тек язып калмай, элимиздинъ эм республикамыздынъ келеектегиси ушин тавысларын бердилер.

«Шоъл тавысы» республикалык газетасынынъ бас редакторы Эльмира Кожаяева яшавшылардынъ сайлавларга келуви Ногай районинда

йогары экенин белгиледи.

– Муниципалитетте аьдем калмагандыр сайлавларга келмеген. Аьдетинше, бизим район сайлавларда катнасувда уйкен процент бере таган. Аьдемлер аьеллери мен келедилер, ярасык болып кийинип, сол зат мага совет йыллардагы сайлавларды эсима салды, – деп айтты ол.

Дагестан Республикасынынъ Язувшылар союзынынъ ногай секциясынынъ етекшиси, «Шоъл тавысы» республикалык газетасынынъ корреспонденти Гульфира Бекму-

ратова оззининъ киши Аталыгы – Дагестаннынъ энъ де сырт авылы Уйсалганда тавысын берди. Оннынъ айтуви ман Орта-Тоббе эм Уйсалган авылларында сайлавларга яшавшылар токтамай келип турадылар.

– Оьзлерининъ уйишликтеги ислерин калдырып, сайлавшылар тавысларын бермеге алгасайдылар. Олар элимиздинъ, оьз авьлетлерининъ келеектегисин сайлайдылар. Бизим ортак уйымиз – уллы Россия, – деди Гульфира Бекмуратова.

БИЗИМ ХАБАРШЫ.

Кутлавлар

Сыйлы ветеранлар,
Ногай районунынъ эсли яшавшылары!

Сизди акыллыктынъ, танълыктынъ, баьринъизге де тавьесил-мес сыйдынъ байрамы – Эсли аьдемлердинъ куьни мен кутлайман.

Бу байрам заманлардынъ эм несиллер байланысты, суьйимди, ясуьйкенлердинъ акында каьр шегуьвди белгилейди. Бизим бас борышымыз – сиз акынъызда ойламага, сапатлы яшав уьшин тийисли амаллар туьзбеге.

Ногай районунынъ ветеранлары – белсенли, инициативли инсанлар, олар аьлиги заманга дейим районумыздынъ онъайлыгына ислейдилер, ямагат яшавында катнасадылар, оьз сулыбын яс несилге коьширедилер.

Буьгуьнлерде ясуьйкен несилдинъ ваькиллери район ямагат организацияларын уьстинликли етекишлейдилер, саваплык пан каьрлейдилер: СВО катнасувишыларга коьмек этедилер. Биз оьктемсиймиз олар ман, бизде олардан неше йыллардан бери йьиналган ийги сулыбын алмага, уныкларымызды патриотизм, тувган ерине суьйим сезиминде тербияламага амаллар бар.

Тийисли тыншаювдагы эм аьли де ислейтаган ясуьйкенлеримизди байрам ман кутлайман. Яшаган йылларынынъ парахатлык аькелсин, куьшинъиз коьп заманга болсын. Сизге кайратлы исинъиз, бу яшавды ийги, танъ, аьдил этпеге аваслыгынъиз уьшин разылыгымды билдиремен.

Сизге берк ден савлык, кардаш-тувганлар яктан суьйим эм эс сагынаман, коьп йыллар яшаганды йорайман. Таза аспан эм баьри онъайлыклар сизге!

«Ногайский район» МР администрация

аькимбасы

Д.ЭСИРГЕПОВ.

«Ногайский район» МР Депутатлар Йьыйынынъ

председатели

А.МЕНЛАСАНОВ.

Баалы ис ветеранлары эм сыйлы ясуьйкенлер!

Ак юректен сизди Халклар ара ясуьйкенлер куьни мен кутлайман!

Бу бизим баьримизге де маьнели байрам. Бу байрамда – йьлувлык эм ян авьрувлык, сый эм суьйим. Мунда – несиллер ара байланыс эм тил бирликтинъ белгиси.

Сыйлы ясуьйкенлер, сиз оьзинъиздинъ яшавынъызды элдинъ оьрленуьвине багыслап келгенсиз. Сизинъ яшав оьмиринъиз нызамнынъ эм йьигитликтинъ ийги коьрими болады. Сиз дайым аьдетлерди эм халк байлыгын саклап, несилден-несилге коьширип, оьзинъиздинъ балаларынъызга ийги коьмекшилер болып келесиз.

Сиз бу куьнлерде де бизим янымызда, яслар ман оьз сулыбынъиз бан юмарт аьлде боьлисесинъиз, маслагатларынынъиз бересиз. Биз сизге анъ акылынъиз уьшин, яшав аьлдерине карамастан, ийиликке сениминъизди коьрсетип келгенинъиз уьшин разылыгымизды билдиремиз.

Халклар ара ясуьйкенлер куьни алдында сизге ден савлыкты, узак оьмирди йорайман, дайым янынъызда сизди сыйлаган эм суьйген балаларынъиз эм уныкларынъиз болсын.

Байрамынъиз кутлы болсын!

«село Терекли-Мектеб» СП МО

аькимбасы

М.КУЛУНЧАКОВ.

Сыйлы оьктувшылар,
билимлендируьв учреждениелерининъ куллыкшылары,
оьктувшылык исининъ ветеранлары!

Сизди кесили байрам – Оьктувишы куьни мен кутлайман.

Бизим кайбиримиздинъ бактысында оьктувишы уйкен орын тутады, ол бизди бала заманнан алып тек оькып эм санап тувьыл, алдыга бармага, мыратларга етпеге, бийикликлерге ьмтылмага уьйретеди.

Оьктувишыдынъ кесписин баскалар ман тенълестирмеге ярамайды. Кайдай ийги, ама кыйынлы куллык ян йьлувлыгын, уйкен сулыбын, исине эм балаларга уллы суьйимин савкатлайды. Ногай районунынъ оьктувишылары сол талаплавларды ерине еткерип толтырадылар.

Буьгуьнги окувишылар – бизим районумыздынъ келеектегисининъ иелери. Сол – келеектеги буьгуьн, мектеблерде сизинъ дерислеринъизде басланады!

Сыйлы оьктувшылар!

Аьр бир баладынъ эбин тавып, саьбийлеримизге уьстинликли, танъ, аьдил болып оьспеге коьмек эткенинъиз уьшин савбол айтаман. Сизге берк ден савлык, онъайлык, куллыкта уьстинликлер йорайман!

«Ногайский район» МР администрация

аькимбасы

Д.ЭСИРГЕПОВ.

«Ногайский район» МР Депутатлар Йьыйынынъ

председатели

А.МЕНЛАСАНОВ.

РЕСПУБЛИКА БОЙЫНША

Тийисли шартлар тутылганлар

ЕДИНЫЙ ДЕНЬ ГОЛОСОВАНИЯ

ТВОЙ ГОЛОС – СИЛА РОССИИ!

Дагестан Республикасынын сайлавлар комитети билдиргеннен: регионумызда Государстволык Думасына депутатларды сайлавда «Единая Россия» партиясы сайлавшылардан 92,22 процент алган. Онын артыннан «Справедливая Россия» партиясы – 2,69 процент, КПРФ – 2,45 процент, ЛДПР – 1,45 процент, «Новые люди» – 0,37 процент, коммунистическая партия «Коммунисты России» –

0,13 процент, «Российская партия пенсионеров за социальную справедливость» – 0,11процент, «Родина» – 0,11процент, «Зеленые» – 0,11процент эм «Партия прямой демократии» – 0,08 процент сайлавшылардан алганлар.

Баърис Дагестан Республикамызда Государстволык Думасына депутатларды сайлавларда сайлавшылардын 91,69 проценти ортакшылык эткенлер.

А Дагестан Республикасынын Халк йыйынына депутатларды сайлавларда тийисли сайлавшылардын 91,57 проценти оз тавысын берген, олар элдинь, яшаган еримиздинь келеектегисине ушкары карамайтаганын коьрсеткенлер.

Бу оьткен сайлавлардын тамамлары бойынша Дагестан парламентининь сегизинши шақырувына уьш партия кетеди: «Единая Россия» – 74%, оларга 69 мандат бериледи, «Справедливая Россия в РД» – 11,99%, 11 мандат бериледи эм КПРФ – 10,99%, 10 мандат бериледи.

–Бу йылгы сайлавлар ямагат-политикалык аьллер бойынша тийисли йорыкларды бузгышлавсыз оьтти, баъри ерлерде де сайлавлар законодательствосынын тийисли шартлары тутылганлар, Дагестан Республикасынын Сайлавлар комиссиясына учасокларда йорыклар бузулук акында шагынувлар болмаганлар, – деп билдирилди регион Избиркомныннан.

ЯШАВ ОНЪАЙЛЫГЫ

Сапатлы интернет аьр бир ерге

Аьлиги заманда – янъы технологиялар яшавдынь баъри тармакларына да киргенде, сапатлы интернет бек керекли зат болады.

Юрий Гамзатов, Дагестан Республикасынын цифровой оьрленуьвининь министри: «Биз Дагестаннын энь де узак ерине дейим де сапатлы эм тезлиги болган интернет байланысын еткереекпиз», – деп билдирген агентство куллыкшысы ман хабарласувда.

Дагестанда цифровой оьрленуьвди, аталык программалык канагатлавды эм яс несилдинь цифровой билимин оьстирер уьшин, «Экономика данных» миллет проекти ишинде бек коьп кызыклы программалар яшавга киргизиледилер.

Бугуьнлерде биз яшавымызды интернетсиз коьрип болмаймыз, дегенимиз бен коьп аьдемлер муькир болаягына шекленемиз. Интернет аркалы врачка язылмага, ЖКХ буйымлары уьшин акшасын тоьлемеге эм сондай баска затларды толтырма

мага амалымыз бар, сол тувылма онъайлык деген.

Солай ок, Юрий Гамзатов хабарласувда регионнын социаллык объектлери интернет бай-

ланысы ман, турист локацияларын байланыс пан эм кибермошенниклерге карсы турувды канагатлайтаганы акында да айтып кетти.

САЙЛАВЛАР ОьТКЕННЕН СОНЪ

Мен халкыма разыман

Сыйлы сайлавшылар! Аявлы ердеслерим, Ногай районынын яшавшылары!

Озган юмадын ызында РФ Государмадын эм ДР Халк Йыйынынын депутатларынын сайлавлары озды. Бизим элимиздинь эм республикамыздын политикалык яшавында бу бек маьнели оьзгерис. Мен ак юректен сизге меним республикалык парламентине салынган кандидатурамды коьтергишлегенин эм мага сеним эткенин эм уьшин разылыгымды билдиремен. Мага уьйкен сый бизим районымыздын кызыксынувларын Дагестаннын йогары законодательли органында коьрсетпеге.

«Единая Россия» партиясынын агзасы болып, мен оьз мойныма салынып турган яваплылыкты бек ийги этип анълайман. Гражданлардын яшавынын сапатынын ийгиленуьвине, патшалыктын беркленуьвине, тебентели оьрленуьвине каратылган сайлавлар алдындагы программа меним аьрекетимнин сенимли негизи болар.

Мен айырым айтпага суьемен, меним сайлавларга йолым коьп заман алдыда басланган. Куьни-бурын сайлавлар кезегинде сизинь белсен коьтергишлевинь, сениминь мага бас эм маьнели белги, борыш болды. Ногай районынын яшавшылары меннен белсен исти каравы, мени коьтергишлемеге аьзирлиги оьз кандида-

турамды сайлавларга салмага карар алуьда оьз демевлигин этти. Сизинь праймеризде белсен катнасуьвиз, насихатларсыз, маслагатларсыз мундай сырагылар болмас эди. Сиз мага мырадыма ызына дейим бармага куьш бердиньиз.

Алдыда бизди уьйкен куллыклар куьтеди. Мен сизге аьр бириньиздинь алдынъызда ашык, намыслы болмага соьз беремен. Йолыгыслар заманында коьтерилген баъри соравлар да – авылхозяйстволык тармагынын эм инфраструктурадын оьрленуьвинен алып социаллык коьтергишлеве, аьлемет маданиятымызды саклава дейим – Халк Йыйынында каралар эм шешилер.

Ногай районы оьрленуьв уьшин этилинмеге керек куллыкларды колымнан келген шаклы этермен.

Тагы да бир кере аьр бир айырым тавыс, эткен исиньиз, акыллылык эм коьтергишлеве уьшин савбол айтаман. Биргелесип биз Дагестан Республикамызды эм районымызды тагы да куьшли, онъайлы этермиз!

Сый эм разылык пан

Алибек Арифулла уьылы Мурзаев, ДР Халк йыйынынын депутаты Савлайроссиялык «Единая Россия» политикалык партиясынын агзасы.

ЕСТЬ ТАКАЯ РАБОТА - РАБОТАЕМ, РОДИНУ ЗАЩИЩАТЬ БРАТ!

ОТ **3.600.000** РУБЛЕЙ
ДО **4.100.000** СРАЗУ
- САМАЯ БОЛЬШАЯ ВЫПЛАТА В РОССИИ
ОТ **6.500.000** РУБЛЕЙ ЗА ГОД

ЗВОНИ СЕЙЧАС | 8(8722)557700

В Дагестане увеличены единовременные выплаты при заключении контракта с Минобороны РФ и назначении в подразделения резерва.

Общий объем единовременных выплат в республике составляет от 3,6 до 4,1 млн рублей:

региональная выплата — 2,7 млн рублей, а также дополнительно 400 тысяч рублей при назначении в подразделения резерва;

федеральная выплата — 400 тысяч рублей;

выплата от администраций городов и районов республики — от 100 до 600 тысяч рублей.

Заработная плата военнослужащих начинается от 210 тысяч рублей в месяц.

Итого за год — от 6 500 000 рублей с учетом единовременных выплат и заработной платы.

Подписать контракт может любой гражданин РФ, независимо от прописки и фактического адреса проживания.

Телефон горячей линии: 8(8722)55-77-00

САЙЛАВЛАР

Токсан ясына да карамастан

Ногай районынынъ Батыр-Мурза авылындагы 1140-ншы номерли сайлав участогында сайлав куьнлеринде авылдынъ энъ де ясуьйкени, быйыл 90 ясына толган Ханбий Сариев те катнаспага амал тапты. Ол мундагы янъы орта мектебинъ меканында орынласкан участка оьз аяклары ман юрип келди.

Агай дуныяда тынышлык, элимизде эмишлик болсын, биз сайлаган депутатлар оьзиндей картларга эс берсинлер, ясларга оьрленувге йол ашсынлар, авылларымыз эм районымыз оьссин эм ийгиленсин деген ниети мен тавысын берген.

Г.АБЛЕЗОВА.

Аьеллери мен катнастылар

Эдиге авылында коьпбалалы татым аьеллер аз тувыл. Сондайлардынъ бириси деп мундагы Атаевлердинъ аьели саналады, олар соны ман бирге белсенли яшав орынын тутуву ман да белгили. Олар быйыл да оьз гражд

данлык борышын толтырувга яваплы кепте янастылар эм аьели мен бирге сайлавларга келдилер.

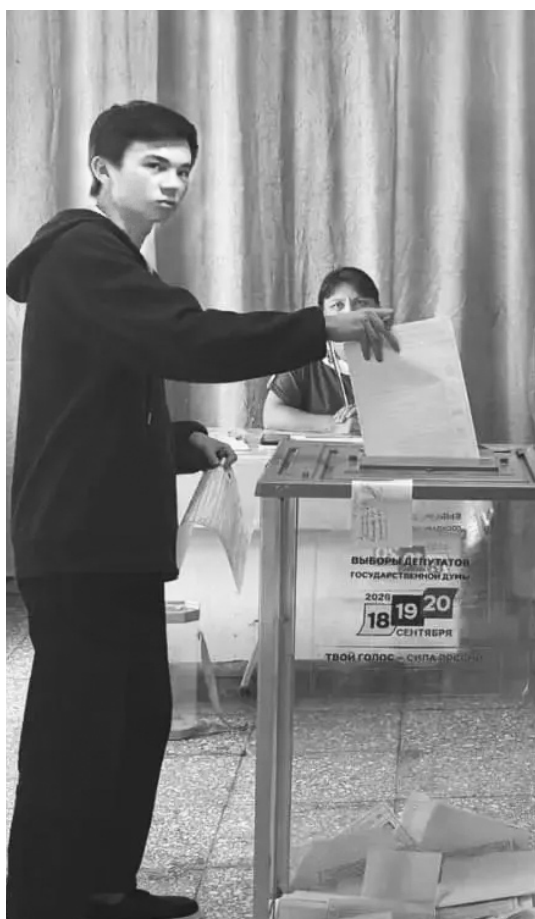
«Атаевлердинъ увыллары эм кызлары баьриси де оьсип уьйкен болганлар, олар эндиги оьз алдына тавысларын бере

дилер. Аьел басы Динислам Атаев олар уьшин тек гражданлык борышты толтырып калмай, солай ок аьел мен бирге сайлавларга барув дегенди ийги аьдет кебинде балаларга берув маьнели экенин белгиледи. Сондай аьеллерди сайлав участогында коьргенде, коьнтил коьтериледи. Ол – бизим халк аьдетлеримиздинъ эм белсенли гражданлык борышты толтырувдынъ ярк уьлгиси. Биз сайлавларга аьдемлер бирерлеп тувыл, аьеллери мен бирге келгенлерине бек суьйинемиз», – деди Эдиге авыл сайлав участогынынъ председатели Кабират Елгишиева.

Оннан баска болып, бу авыл еринде 50 йыл эм соннан да артык заман бирге яшаган ян косаклар да сайлавлардан кери калмадылар.

М-А.ЮНУСОВ.

Биринши тавыс – яваплылык

Сайлавларда катнасканлардынъ ишинде биринши кере тавысларын бергенлер де бар эди. Биринши кере бюллетень алув, биринши сайлав яс аьдемлердинъ эсинде коьп заманга сакланады. Сол тек оьз борышын толтырув тувыл, а инсаннынъ гражданлык позициясынынъ туьзилувинде маьнели кезек болады.

Ногай районынынъ Уйсалган авылынынъ яшавшысы Дамир Эрежепов РФ Госдумасына, ДР Халк йыйынына, ерли муниципальи органларына депутатларды сайлавында биринши кере катнасты. Кашанда, онынъ юрегиндеги сезимлер туьрли эди – оьктемлик, телезуьв.

– Мен оьзимди уьйкен эм яваплы гражданин этип сездим. Меним тавысым элим уьшин маьнели экени оьктемлик сезимин тувдырды, – дейди Дамир.

Биринши тавыс – сыйлы яваплылык.

Г.БЕКМУРАТОВА.

Ис коллектив пен бирге

Сайлавлардынъ биринши куьнинде ок Терекли-Мектеб авылдынъ 1147-нши номерли орталык участок сайлав комиссиясы орынласкан Халк яратувшылык уьйине Ногай район орталык больницасынынъ ис коллективи етекшиси, бас врач Фаризат Межитовадынъ басшылыгы ман баьриси бирге келип, оьзлерининъ гражданлык борышын толтырдылар.

Коллективте 40 йылга ювык заман ислеьтаган медицина куллыкшысы Фаризат Мусаурова бизим ортак бир элимиз Россиядынъ тынышлыгы эм эмишлиги уьшин оьз тавысын

берди.

– Буьгуьн биз патшалыгымыздынъ эм республикамыздынъ йогары парламентлерине сайлап турган партиялар эм кандидатлар сонъында сайлав алдында берген оьз соьзлерин тийисли кепте акласын деп йорайман. Республикамызда эм районымызда савлык саклав тармагына заманы ман буьгуьнги кебинде керекли медициналык технологиясы, дарманлар, коькликлер берилип турсын, неге десе аьдем савлыгы – ол Элимиздинъ берклиги, эртенъги куьнге сенимлиги, – деди Фаризат Мусаурова.

Россиядынъ тынышлы келеектегиси уьшин

Кырк кийик айынынъ 18-20-ншы куьнлеринде озган сайлавларда согыс спецоперация катнасувшылары эм олардынъ ата-аналары да белсенли катнастылар. Оьз катнасувы ман олар россия ямагатлыгынынъ бирлигин

эм куватын коьрсеттилер.

Нариман авылында А.Асанов атындагы мектебинде орынласкан сайлав участогында оьз тавысын СВО ветераны Руслан Абдулбариев берди. Ол Эл алдындагы борышын намыслы тол

тырган, согыс спецоперация барысында коьрсеткен эрлиги уьшин медальер мен саваланган.

– Сайлавларда катнасув – ол бизим борыш. Биз элимиздеги маьнели политикалык оьзгерислерге шеттен карап туруп болмаймыз. Элимиздинъ бактысы шешилген заманларда, халкымыз бирге болмага тийисли. Мен бизим ортак енъувимизди бирге ювыклатпага болаяк аьдемлер, бойсынмасы эм куватлы Россиядынъ тынышлы келеектегиси уьшин оьз тавысымды бердим, – деди ол.

Онынъ тавысы тек кагыттагы белги тувыл, ол – тынышлыктынъ шынты баасын билген аьдемнинъ тавысы.

НУРИЯТ КОЖАЕВА.

Коьп ерлерде коьрим болган

Россия бойынша кырк кийик айынынъ 18-20-нши куьнлеринде тавыс беруьвдинъ ортак куьнлери деп беркитилген.

Уьш куьн узагында Россия Федерациясы бойынша, сол санда бизим республика эм Ногай районымызда байрам кебинде оьткерилди. Уьйде хозяйство юритетаган аьдемлер кийинип-ясанып, дуныя ярыгына шыкпага амал таптылар. Элбетте, сайлавларда ортакшылык этув – бек яваплы ис. Сенинъ бир тавыс беруьвинънен коьп зат – элдинъ келеектегиси, халкынънынъ оьрленувви, аьдем

яшавыннынъ сапатынынъ оьсуьви себебли болады.

Тек туьнегуьнлерде оьткен сайлавларда бизим Ногай районымыз оьз белсенлигин эм яваплылыгын коьрсетти. Ногай районымыздынъ Карасав авыл орта мектебининъ

коллективи куьплесип, оьз тавысын Элдинъ ярк келеектегиси уьшин бердилер.

Окытувшылар – олар коьрим болаган кеспидинъ иелери, сайлавларда да оьзлерининъ белсенлигин коьрсеттилер.

Эткен кыйыны акланып келеди

Окытушыдын кесписи – энъ маънели эм сыйлы кеспилердинъ бириси. Янъыларда педагогикалык исининъ ветераны, ийинлеринде 58 йыл бай ис сулыбы болган сыйлы окытушы Улангерек Аджиманбетовна Динашева оззининъ 80 йыллык мерекесин кардаш-тувганлары, авылдаслары, ис йолдаслары эм суыйкли окувшилары тоьгерегинде йолыкты.

Улангерек Аджиманбетовна – Ногай районынынъ Кумлы авылында сыйлы эм уйкен яшав йолын оьткен, сав бактысын авылынынъ яс несилин тербиялап келген аьдемлерининъ бириси. Ол – яшав оьмирин тек билимлендирув тармагы ман байланыстырып калмай, авылдынъ ямагат яшавында да тар катнасып келген белсенли аьрекетчилердинъ бириси.

Сыйлы кеспи иеси 1946-ншы йылдынъ кырк кийик айынынъ 2-нши куьнинде Шелков районынынъ Сары-Су авылында согыс эм ис ветераны, кавга йылларында разведчик эм сапер эсабында каты урысларда катнасып, Севастополь, Одесса, Керчь, Новоросийск, Туапсе, Анапа, Геленджик, Сталинград калаларын душпаннан корсалавда эм босатувда ялынлы йолларын оьткен эм согыстан сонъ да бузылган хозяйстводы аякка тургызувда салдарлы коьмегин этип келген Аджиманбет Мунгайтпасович эм куллыксуьер Айшат Амангельдиевна Динашевлердинъ коьпбалалы аьелинде тувган. 1954-нши йыл согыс ветераны Аджиманбет Мунгайтпасович Кумлы авылындагы Дмитров атындагы

колхозына председатель эсабында йибериледи. Бала шактан окытушы болаякпан деген асыл мырады кызды, ерли мектебте 8-нши классты тамамлаган сонъ, Хасавюрт каласындагы педагогикалык училищесине аккелди. Окув йылларында училищединъ ямагат яшавында белсенли ортакшылап, туьрли ярысларда, шараларда катнасып келгени эм сол заманларда «Койшы» деген йырын йырлап, баргылы орын иеси де болганы онынъ эсинде, тап буьгуьн болгандай, турады. Педучилищеди тамамлаган сонъ, билимин оьстирув ниетте, кыз Махачкаладагы пединститутынынъ математика боьлигине заочно туьседди.

Динашевлердинъ аьелининъ ушш аьвлетлери Улангерек Аджиманбетовнадан баска, Ису синълиси эм аданасы Янибек те буьгуьнлерде юрек шакырувы ман сайлаган кесписине оьз алаллыгын коьрсетип келедилер.

Ис аьрекетин сыйлы окытушы алыс 1968-нши йылда ога билим ашкышын савкатлаган Кумлы авыл мектебинде баслайды. Эки йыллар баслангыш, оннан сонъ, йогары классларында эсап сабагы бойынша окытушы, класс етекши эсабында сулыбын байытып, Кумлы авылдынъ коьплеген яс несиллерин яшавдынъ кенъ йолына онълап, ис йолдаслары, авыл яшавшылары арасында сый-абырай казанып келди. Онынъ колында туьрли йылларда билим алган окувшилары эсап сабагы бойынша туьрли дережелери олимпиадалар, ярыслар катнасув-

шысы болып, баргылы орынларына тийисли болып келгенлер. Тек Кумлы авылында тувыл, 1997-нши йыл кеспи иесине Куьнбатар авыл орта мектебинде де окытушылык аьрекетин каьрлемеге бакты буйырды. Сол йылларда Амзат Алаудинович Межитовтынъ етекшилиги астында окытушылар ис коллективи куллыгын шынты юреги мен суьйген, кайсы баслаган куллыгын да сонъына дейим еткермесе, яны парахат болмаган, шалыскыр, куллыксуьер окытушы кыскааяклды хош коьрип алды. Коьп заман кетпей, ис коллективи сулыплы окытушыды профсоюз председатели де этип айырды. Сол аьрекетинде де онынъ белсенли катнасувы аркалы кайсы тувган маьселе де заманы ман етимисли шешилип келди. Исинде коьрсеткен етимиси уьшин сол йылларда ол «100-летие Профсоюзу РФ» медалине де тийисли этилген. 2007-нши йылда ясуьйкен окытушыдынъ минсиз коьп йыллык окытушылык аьрекетиндеги етискен уьстинлиги «РФ ортак билимлендирувининъ сыйлы куллыкшы-

сы» деген йогары атына тийисли этилинди. Онынъ 58 йыллар узатында халкынынъ билимлендирувине багыслаган иси емисин берип келди. Улангерек Аджиманбетовна – туьрли Сый грамоталардынъ, дипломларынынъ, Разылык хатларынынъ иеси. Онынъ колында билим алган окувшилары, выпускниклери буьгуьнлерде туьрли тармакларында етимислер коьрсетип, билим алган мектебининъ атын элимиздинъ кайсы муьйислеринде де, туьрли тармактар да сайлаган кеспилери бойынша уьстинликли аьрекетлевлери мен коьтерип, окытушысынынъ салган кыйынын аклап келедилер.

Окытушы оьз окувшилары ман йолыгыса калса, онынъ коьзлеринде, коьньилинде куваныш йытыны энип, олардынъ ден савлыгы, исиндеги етимислери мен кызыксынмай бир де оьтпейди.

Бу окув йылдынъ басыннан алып сыйлы педагог тийисли тыншаювга кетти. Буьгуьнлерде сав яшав кайратлыгын яс несилди билимлендирувге аямай багыслап келген шынты окытушыга онынъ тербияланувшыларынынъ, олардынъ ата-аналарынынъ билдирген разылык соьзлери – йогары савга. Биз де Улангерек Аджиманбетовнады кеспи байрамы ман кутлай келип, берк ден савлык, узак оьмир, яшав онъайлыгын, тоьбеде таза эм ашык коькти йораймыз.

Г.НУРДИНОВА.

Суьврете: Улангерек Динашева.

Окытувшы, насихатшы, ана

Ногай районында Шуьмлелик деген авыл бар, мунда даргин миллетли инсанлар яшайдылар. Бизим районымызда сондай авыл бар экенининъ оьз тарихи айтылады. 1969-ншы йылда Дахадаевский районда ер сенъкилде болып, баьле-каза келген, сонда уьйлери бузылган яшавшылар Ногай районына коьшкенлер. Сол заманнан алып бу авылдынъ яшавшыларына «ногай даргинлер» деп айтадылар. Олар оьз кардаш-тувганларына тавга барса, «ногайлар» деп атайдылар. Янъы келген йылларда авыл балаларды ногай окытувшылар окытканлар. Буьгуьнлерде Шуьмлелик авылынынъ мектебинде оьз миллетли окытувшылар ислейдилер, олар мунда тувып-оьскенлер. Меним хабарым – олардынъ бирисининъ акында.

35 йылдан артык Гульпияз Гасан-Гусейн кызы Манапова Шуьмлелик авыл мектебинде орыс тилин эм адабият дерислерин окыткан. Бу кеспиге онынъ йолы китаплер окумага суьйимликтен басланган. Бу аваслыкты кишкей кыздынъ юрегинде окытувшылар тувдырган – баслапкы классларда Минат Юсуп кызы Джуманбетова, сонъында Любовь Владимир кызы Локтева. Бактысын сайламага коьмек эткен окытувшыларын Гульпияз Гасан-Гусейн кызы аьлиги заманга дейим разылык пан эсине алады.

Кашан да, басында тыныш тувыл эди. Яс окытувшылардынъ кайбириси де ис аьрекетин баслауда кыйланадылар, сулып келгенше де заман кетеди. Коллективте оны коьтергишледилер, ясуьйкен окытувшылар сулыбы ман боьлестилер, оьз йолын таппага коьмек эттилер – мектеб завучы Бурлият Индирбай кызы Джуманбетова, директоры Омаргаджи Меджид увылы Шахбанов, ис йолдаслары Закарья Рамазан увылы Рамазанов, Гаджи Раджаб увылы Раджабов, Магомед Гаджи увылы Курбанов эм баскалар.

Буьгуьнлерде Гульпияз Гасан-Гусейн кызы оьзи яс окытувшыларга сулыбын, коьтергишлеви бередди. Онынъ дерислеринде эри-

спеге, соравлар бермеге окувшилар коркпайтаган эдилер, окытушы тири ойды суьетаган эди, ятган савлай китапти уьйренгенлерди яратпаган. Юреги юмса, юмарт болса да, талаплайтаган окытувшы эди Гульпияз Манапова – тептерде таза язганды, кыйыны темаларга соьйлевди куьтетаган эди окувшилардан. Окытувшы айтатаган эди: «Билимлик – тилге эм соьйлеп турган йолдасынъа сый этуьв». Бу соьзлерди Гульпияз Гасан-Гусейн кызынынъ окувшилары яшав бойынша эслеринде саклайдылар.

35 йыл – аз болжал тувыл. Сол юзлеген выпускниклер, олардынъ кайбириси оьз тарихи мен. Мынълаган дерислер, тергелген тептерлер, сынавлар алдында уйкысыз кешелер. «Кыйын» окувшы юректеги сезимлерди коьзгаган сочинение язганда – суьйиниш. Эм бир де балаларга коьрсетилмейтаган арыганлык. Бу болжалдынъ ишинде – ЕГЭ сынавларга аьзирлик. Окытувшы балаларды ойлап эм оьз ойын дурыс этип коьрсетпеге уьйрететаган эди. «ЕГЭ – явапларды баламай ман айтув тувыл, анализ этип болув, адаламай айтув», – деп айтады Гульпияз Гасан-Гусейн кызы.

Г.Манаповага мектеб экинши уьйи болды, мунда ога насихатшы деп сый этедилер. Ога маслагатласпага яс окытувшылар, ата-аналар,

окувшилар келедилер. Баьриси де базарымлы, билимли окытувшыга ол берген дерислерде тынълап эм соьзди анълап болганы уьшин савбол айтадылар.

Ислеген йыллары ишинде Гульпияз Гасан-Гусейн кызы Манапова коьплеген Сый грамоталар ман, Разылык хатлар ман савгаланган. Окытувшы «Россия Федерациясынынъ билимлендирув тармагынынъ сыйлы куллыкшысы» деген атка тийисли болган.

Гульпияз Манаповадынъ тарихи тек дерислер эм китаплер акын да тувыл. Бу аьел акында хабар, кайда бирев баскады коьтергишлеп болады. Увылы Магомед Манапов – программист, СВО катнасувшысы. Кызы Луиза Тагир кызы анасынынъ йолын алып, аьлиги заманда тувган мектебинде балаларды окуятады. Сол зат анага – уллы суьйиниш. Ян йолдасы Тагир Манапов Гульпияз Гасан-Гусейн кызынынъ берк тиреви болады. Неше йыллардан бери ол хатынды коьтергишлейди, коьмек этеди. Олар бир-бирисин саклайдылар, балаларга ийги коьрим боладылар. Балаларга борыш, ис, аьрекетине алаллык бос соьзлер тувыл, олар – аьел тарихининъ маънели кесеге.

АМЕРХАН МЕЖИТОВ,

Ногай районынынъ Билимлендирув управлениесининъ етекши-си.

Суьврете: Г.Манапова.

Кутлавлар

Сыйлы тербиялавшылар эм мектебке дейимги билимлендирув тармагынынъ куллыкшылары!

Кутлайман сизди кеспи байрамынъыз бан!

Аьр бир аьдемнинъ келеектегиси, онынъ дунияга карасы биринши окытувшисы – тербиялавы ман кепленеди.

Мектебке бармаган балалар ман аьрекетти бардырув тыныш тувыл, коьп кыйынды талаплайды.

Мен билемен, кишкей сабийлер мен тек оьзининъ сайлаган кесписин суьйген аьдем аьрув ислеп болады.

Мектебке дейим алынган билим кишкей аьдемнинъ уйкен яшавга алынган биринши сокпагы болады. Сизинъ колынынъызда энъ де баалы –балалар боладылар. Сиз кишкей аьдемнинъ кепленуьви уьшин аз куьш салмайсыз, аьр бир колынынъызга туьскеннинъ онъайлыгы уьшин ислейсиз. Эл арасында белсенли катнасув, досласув, яшавда ийги алал аьдем болувды балаларга коьндирув – сизинъ борышынъыз.

Сизинъ етекшилевиинъиз астында кишкей сабийлер оьзлерине коьп затлар ашыклайдылар, уьйренедилер.

Ногай районымыздынъ тербиялавышылар аьр дайым да оьзлерининъ ис аьрекетине уйкен суьйим мен эм яратувшылык пан каравы ман баскаланадылар. Сизинъ ийилигинъиз, педагогикалык усталыгынъыз, ян йылуьлыгынъыз балалардынъ аьр кайсы куьнин де кызыклы этсин.

Байрам куьни алдында сизге ден савлыкты, берк ден савлыкты эм тербияланувшыларынынъыздынъ суьйимли куьтемсиревин йорайман.
«Ногайский район»
МР администрация
аькимбасы Д.ЭСИРГЕПОВ.
«Ногайский район» МР
Депутатлар Йыйынынынъ
председатели А.МЕНЛАСАНОВ.

Билимлендирув тармагынынъ сыйлы куллыкшылары – окытувшыларымыз, педагогикалык ис аьрекетининъ ветеранлары!

Кеспи байрамынъыз хайырлы болсын. Ер юзинде энъ де яваплы, керекли кеспи Окытувшыдыкы болады. Онынъ кыйыны аьр заманларда да бек сыйлылар ишине киреди. Ол кайтитп савлай элимизге, солай ок регионьмызга эм авыл еримизге бек баалы. Сиз тербиялайсыз, яс несилди окытасынъыз, янъылыктар ашасынъыз, бар билиминъизди аямай савкатлайсынъыз, аьдемге келисли баьри ийги сапатларды коьндиресинъыз.

Сыйлы окытувшылар, ак юреги-мизден оьзимиздинъ разылыгьмызды билдиремиз, алдыда да сиз кестидинъ сыйын оьстирерсиз, билимлендирувди оьрлендирерсиз деп бек сенемиз. Бу окув йылы сизге тек ийгиликлерди, онъайлыкларды авкелсин. Сизинъ кеспи байрамынъызда сизге яратувшылык куьштити, аьр баславынъызда уьстинликлерди, ден савлыкты, кестилик етимислерди эм баьри ийгиликлерди йорайман. Бу байрам куьни сизге коьтеринки коьньилди авкелген ийгиликлер савкатласын, окувшиларынынъыздынъ йоравлары тек разылык болсын.

«село Терекли-Мектеб»
СП МО аькимбасы
М.КУЛУНЧАКОВ.

Баърисиннен де баалы – окувшыдынъ суыйими

Ер юзинде кайдай кеспи де бар, тек янынъ суыйгенди сайлап бил, сайлап, кеспиди байырлаганнан сонъ, алаллыгынъ ман ислеп те бил.

Бар кеспилер, кайсысы акында – ол ша бу инсанга шынтысы ман да келисли эм тийисли, деп айтылатанларды да.

Ногай районымыздынъ А-Х. Джанибеков атындагы мектебинде сондай аъдемлердинъ бириси – Гульминат Хасанбий кызы Янбаева. Ол – эсап эм информатика сабаклары бойынша окутувшы, Патшалык итоговый аттестация бойынша технический специалист, коьп йыллар бойынша ис борышын алаллык пан толтырып келеди.

Окутувшылык ис аьрекетине йолды Гульминат Хасанбий кызы озси мектебте окыган йылларында салып келди. Ол Ногай районымыздынъ Нариман авылынынъ орта мектебин тек «бес» белгилерге окып битирип, оззининъ яшавын да тувра илмилер мен байланыстырмага токтасады.

Бу куьнлерде сулыплы, билимли окутувшы Дагестан патшалык педагогикалык йогары окув ошагында кесписин байырлаган, ол айтылган окув ошагында окыган йылларын да да оззининъ терен билим алмага уйкен аваслыгы барын коьрсетип келди. Онынъ педагогикалык ис аьрекетин Ногай районымыздынъ Батыр-Мурза авыл мектебинде басланган. Сол йылларда онынъ алдында аьли де юрилмеген сокпаклар аз тувыл эдилер, аьли болса, ол озси аьр кайсы яс аьдемге де насихатшы болып болады, онынъ да яшав йолында коьрим алгандай окутувшылары да болган эм аьли де ол маслагатласатаган ясуьйкен окутувшылары бар.

Аьлиги заманда онынъ ис сулыбы да, сайлаган кесписи бойынша билими де оьскен, артта 15 йылдан артык – окутувшылык аьрекет, баърисиннен де баалысы – окувшылардынъ суыйими эм ис йолдаслардынъ сыйлавы.

Сыйды болса, аьдем кайтип казнады? Оьзек те, оззининъ сайлаган исине алаллыгын коьрсетуьви мен. Гульминат заман ман бирге де абытлап келеди, ол тек эсап бойынша токтастырылган формулалар ман алгоритмди уйретип калмайды, ол оз окутувшылык процесси бойынша дерислерине янъы билимлендируьв платформаларды эм проектлик аьрекетти киргизип, кыйын сабакларды аьнлавлы эм тыныш этеди, солай болганда, онынъ беретaган дерислери бек кызыклы да оьтеди.

Ол озси де куьн сайын билимин теренлетуьв уьстинде ислеп турады. Айтпага, квалификациясын оьсти-

руьв, ОГЭ, ЕГЭ бойынша аьзирленуьв курслары оьтуьв, солай ок заманга келисли цифровой технологиялар бойынша билимин беркитеди. Сол алганлары ога окувшыларды янъы яшав шақырувларына аьзирлемеге куьш те, амал да береди.

Мен оьзим де Гульминат Хасанбий кызы Янбаевады аьруьв таныйман деп айтпага да боламан: окытувшы эм кайдай аьдем экенине де «бес» белгиге явап берип болмасам да, «уьш» белгисине берермен деп ойлайман.

Ол инсанга бир коьз карасынды таслаганлай ок, онынъ окытувшы кесписин сайлаган эм сол аьрекетти бардыратаганын аьнламага болады.

Аьдемнинъ турган турысы, караган карасы, юзиндеги сусы коьп зат акында айтады.

Окутувшы – баъримиздинъ де эсинде эм ойында (орта ясларындагы несил ваькиллерине, аьлиги яс аьдем атыннан соьйлеп болмайман, олардынъ яшавга карасы да, ойы да бек баска. Оларга, оьпке-багана этпесинлер, «авторитет» деген соьз баскаша аьнланылады.) бек куьшли сыйланатаган, ол боьлмеге кирип калса, олтыр деп айтпай туруп, олтырмайтаган эдик, онынъ янында коьз коьтермей соьйлейтаган аьдем эди. . .

Гульминатка караганда, мен аьли келтирген нышанларды онда коьремен.

Соьйлеген соьзи сабыр болса да, ясырылган катылыгы да бар болып коьринеди. А-Х. Джанибеков атындагы мектебининъ каралдысына кирип, Гульминат Хасанбий кызын коьре калсанъ, ол сени дайым куьлемсиреви мен йолыгар, балалар ман да катнасы бек йылы болып коьринеди. Ол меним оьзимнинъ балаларымды да окыткан окутувшы болады, олардан да окутувшысы акында тек ийги соьзлер эситкенмен.

Окутувшыдынъ белсенли ис аьрекетин коьплеген Сый грамоталар ман эм разылык хатлар ман белгиленген. Бир неше кере онынъ сапатлы кулыгыгын Дагестан Республикасынынъ Билимлендируьв министерствосы, Ногай районымыздынъ аькимбасы эм авыл етекшиси савгалаган.

Ногай районымыздынъ билимлендируьв тармагынынъ етекшиси Амирхан Зейнадин увьлы Межитов та Гульминат Хасанбий кызынынъ ис аьрекетине йогары дережели баады берди.

– Гульминат Хасанбий кызы Орталык патшалык сынавлары ийги оьтсин деп, уйкен куьш салады. Савлай процесс онынъ колында болады деп айтага да боламыз, аьрекеттинъ технический ягы баъри онынъ колында, – дейди Амирхан Зейнадин увьлы.

Окутувшыдынъ кеспи куьни. Бу куьн биз окутувшыларымызды кутлаймыз, оьзимизди окытканларды эсимизге аламыз. Савлай гуьл байламларын оларга савкатламага разы эдик.

Окутувшы, олардынъ беретaган билими баасыз, ак юректен баъри окутувшыларды да, сол санда Гульминат Хасанбий кызы Янбаевады да ак юректен кеспи куьни мен кутлап, алдыда тек ийгиликти, уьстинликлерди, боьтен де разы болып, мектебтен уйкен йолга шыккан окувшылар саны тек оьсип турганды йорайман.

ГАЛИМА КУРГАНОВА.

Суьвретте: Г.Янбаева.

27-нши СЕНТЯБРЬ – ШКОЛАГА ДЕЙИМГИ БИЛИМЛЕНДИРУЬВ КУЛЫКШЫЛАРЫНЫНЪ КУЬНИ

Аьвлетлер мен байланыслы бакты

Етекши болув – тыныш борыш тувыл, а балалар бавы ман етекшилев иси – зейинлик, ол тек яваплылыкты тувыл, танъ, суьйип болааган юректи де талаплайды. Червленнысе Буруны авылында бизим энъ де аявлы – балаларымыз акында каьр шегуьвге оьз яшавын багыслаган хатынды баъри де биледилер. Ол – РФ Ортак билимлендируьвининъ сыйлы куллыкшысы Арузат Рахметовна Муталимова, мундагы «Кызыл-Гуьл» балалар бавынынъ етекшиси.

Уллы орыс педагогы Константин Ушинский язган: «Эгер сиз дурыс сайлаган исинъизге савлай янынъызды берсенъиз, наьсип сизди оьзи табар». Наьсипли тербиялавы аьдемнинъ коьзине тасланады. Ол балалар арасында яшайды, олардынъ мыратларын сезеди, ата-аналар ман ийги, йылы катнаслар туьзеди. Эне соьйтип Арузат Муталимова да оьзининъ ийги коьнйилин касындагыга коьширеди, балалардынъ яны суьйгенди сезип, олардынъ оьрленуьви, куьнин куванышлы озгарувы уьшин баъри онъайлы аьллер бавда туьзген. А кайдай ийги соьзлер онынъ акында ата-аналар айтадылар! Ол ислеген йыллар неше несил балалар авыстылар. Эндиги онынъ тербияланувшылары оьз балаларын да, эш шексинмей, кулыгына уйкен яваплылык пан караган, кайратлы Арузат Рахметовнага тапшырадылар.

Саьбийлер мен байланыслы яшавы Арузат Муталимовадынъ 1991-нши йыл басланган. Ол Махачкаладагы патшалык педагогикалык институтынъ мектебке дейим факультетин окып тамамлап, экинши уьйи болган балалар бавына методист болып келеди. А 1998-нши йыл ол заведующий исин бардырып баслайды. Мине йылдан-йылга, басмактан –басмакка ол ислеген балалар бавын

энъ де ийгилер сырасына аькеледи. Арузат Муталимова етекшилеген 28 йыл ишинде «Кызыл-Гуьл» балалар бавында ийги якка коьп туьрленислер болган, ол яйнаган еннет муьйсине айланган, янды кувнаган тоьгеректе ярасыклык. Мунда тек коьз куванувга тувыл, келеекте элин суьйген аьдемлер кепленуьвине, мектебке барганша дейим, кызыксынув оты юрегинде янган балалар тербиялавга да уйкен эс этилинеди. Бавда киши музей орынласкан, мунда Согыс, Ис баьтирлерининъ, терроризм мен куьресте яс янын берген Замир Акмурзаевтинъ, СВО катнасувшыларынынъ муьйислери бар. Соны ман бирге мунда балалардынъ эсинде саклана- як кызыклы, яркын байрамлар озадылар. Балалар бавынынъ уьстинликли исин онынъ етекшиси савлай ис коллективтинъ етимиси деп санайды.

Балалар бавынынъ тербияланувшылары да, тербиялавышылары да туьрли регионалык эм муниципаллык конкурсларда катнасадылар. Неше де баргылы орынларды бийлегенлер. Солардынъ ызгы йыллардагысын белгилейик. Уьстимиздеги йыл тер-

бияланувшы Сафина Акмурзаева ДР Илми эм билимлендируьв министерствосынынъ 2-нши дережели дипломы ман савгаланган (тербиялавышы Насият Шоматова), балалар бавына «Мозаика куьлтур, народов и традиций» конкурсын озгарувда эткен коьмеги уьшин Разылык тапшырылган. 2022-нши йыл «Кызыл Гуьл» балалар бавы «Энъ де ийги балалар бавы-2021» республикалык конкурсында катнасып, сертификат алган.

Арузат Рахметовна ислеген йыллар ДР Илми эм билимлендируьв министерствосынынъ, Ногай район администрация аькимбасынынъ коьплеген Сый грамоталары ман савгаланган. Педагогикалык исине суьйим кыскааяклыдынъ юрегинде кишкей заманда тувган. Ол аьелинде балаларга билим беруьв эм тербиялав исине яшавын багыслаган ялгыз аьдем тувыл. Онынъ эки аьптеси де коьп йыллардан бери окытувшы болып куллык этедилер. Аьелинде Арузат Рахметовнадынъ йолын алганлар да бар, бу куьнлерде онынъ бир кызы Сургут каласында балалар бавында ислейди.

– Меним кулыгым – савлай яшавым. Бу йолды сайлаганыма бир де оькинмегенмен, мунда куьн сайын янъыды ашылувлар, ниетлер, а биргелес куллыктан истинъ сырагысы боьтен де ийги болады, – дейди Арузат Рахметовна.

Акыйкатлай да, «Кызыл-Гуьл» балалар бавы Арузат Рахметовнадынъ етекшилиги астында аьр бир тербияланувшыга оьзин суьйимли этип сезген экинши уьйи болды. Арузат Муталимова тек етекшилеп калмайды, ол ис коллективти эм ата-аналарды биргелес оьрленуьвге даьвлendirеди.

НУРИЯТ КОЖАЕВА.

Суьвретте: А.Муталимова.

Наьсипли балалыктынъ Эли

Балалар бавы – аьлемет дунья. Меним энъ де биринши аьрекетим – балалар бавынынъ тербиялавышысы. Тек балалар ман ислеген аьдем аьнлайды, саьбийдинъ энъ де таза, сенимли, танъ яны аьдемди оьзи мен байланыслар туьзбеге шақырады. Сеннен наьсипли инсан йок – бала сага оьзининъ кишкенекей аясын тутады эм сенинъ аянъа сеним мен салады.

Тербиялавышдынъ энъ де уйкен суьйиниши – оьзин саьбийлерге савкатламага, оларды аьнламага, олар ман катнасувда куваныш таппага.

– Ким айтады, балалыкты кайтарып болмайсынъ деп? Мен куьн сайын саьбийлерге оьз билимиди, суьйимиди савкатлайман. Эм олардынъ коьзлеринде де суьйимди коьремен, соьйтип балалыкты аьр такийка ман, аьр бир оьзгерис пен сеземен. Балаларга тек окутувшы тувыл, дос болмага шалысаман, олардынъ аьли де яс янларында тоьгеректеги дуньяга ийги каравды, ясуьйкенлерге, йолдасларына, оьзине сый

этуьвди тувдыраман, – деп айтады оьз кесписи акында Терекли-Мектеб авылынынъ «Юлдыз» балалар бавынынъ тербиялавышысы Саидат Рашитбек кызы Джумаева. Минне 21 йыл узагында ол оьз юрегин балаларга савкатлап, ислейди.

2001-нши йылда Саидат Джумаева Дагестан патшалык педагогикалык университетин битирип, суьйикли кесписин байыраган. Ислеген йыллары ишинде ол оьзин терен билимли, йогары кеспили педагог этип коьрсетеди. Ата-аналар эм ис йолдасла-

ры Саидат Рашитбек кызын шыдамлыгы, балаларга суьйими эм оьз кесписине алаллыгы уьшин баалайдылар.

Саидат Джумаевадынъ тербияланувшылары буьгуьнлерде оьз бактысын курып, суьйикли кеспилерин байырлаганлар – Изумруд Шавгараева – врач (Ставрополь каласы), Юсуп Аметов, Камалдин Савкатов, Айнара Арибаева – полиция куллыкшылары, Нурлан Мамутов – фармацевт компаниясынынъ куллыкшысы (Ставрополь каласы) эм коьплеген баскалар.

Руслан Айнадин увьлы эм Саидат Рашитбек кызы Джумаевлердинъ аьелинде бир увьл эм эки кыз тербияланадылар. Аьелдинъ оьктемлиги – увьлы Азиз.

Азиз Джумаев 2022-нши йыл Санкт-Петербург каласында Михайловский согыс-артиллериялык Академиясын битирген. Екатеринбург каласында аьзирлик курсларын оьтип, оларды специальли согыс операциясына аькетедилер. Буьгуьнлерде Азиз Руслан увьлы Джумаев СВО ерин-

де куллык этеди. Бизим ердесимиз I дережели «За воинскую доблесть», «За боевые отличия», «Участнику специальной военной операции» медальлери мен савгаланган. Мен оьктемлик пен язаман Азиздинъ акында бу соьзлерди, аман юрсин деп тилек саламан. Уйкен кызы Пятигорск каласында медициналык колледжин битирген, кишкей мектебте окыйды.

Саидат Рашитбек кызы Джумаева «Дагестан Республикасынынъ Билимлендируьв отличниги» деген баргыга тийисли болган. Буьгуьнлерде ол районымызда талаплы эм бажарымлы билимлендируьв куллыкшыларынынъ бириси болады. Тербиялавышдынъ бас шақырувы: «Балалар бавына келгенде босагада куьлемсирев мен карсы ал саьбийлерди, сен берген билим, суьйим сага бир заман кайтып келер». Сондай ийги исинде уьстинликлери коьп болганын ак юректен сагынаман.

Г.БЕКМУРАТОВА.

Суьвретте:

С.Джумаева.

Тел согувдынъ да йорыклары бар

Яшав бир ерде турмайды, янъылыктардынъ артыннан ювырып та уьлгирмеймиз. Солардынъ биреве – туьрли телефонлар, йыл сайын олар янъы эм баа бола береди-лер. Оьзимиз колай телефонларды куллансак та, балаларга «айфонлар» алып, олардынъ басын бир-бирде пайдасыз затларга да толтырамыз. Алув ша аламыз «он етинши айфонлар», тек онынъ да кулланув йорыклары бар экенин де билмеймиз.

Кужыр яшавга да калдык, алдын уйге аьдем келгенин суьймесе, иеси сыпыргыш алып, шанъ шыгарып боьлме-ди, азбарды сыпырган, аьли болса коьплеген уйлерде сыпыргыш йок, ама телефонлар бар. Уйдинъ иеси шакырылмаган конактан басын алув уьшин, телефоннынъ ишине кирип кеткендей болып, оьзининъ, баьрисиннен де узак, дуньясына коьмиледи.

Янъыларда биревден мунавдай соьзлерди эситим: «Алдын сый этеек болса, аьдемнинъ колын эки кол ман алатан болганлар, аьли болса, эки кулагыннан да наушниклерди шыгаратаган болдылар сый эткенде». Ушыны ман да, биревден аманшылык сора-санъ, соьйлеп турган телефонын да тымдырмайды. Столда эки аьдем олтырганда да, биреве телефоннан айырылмаса, ол эрши зат деп эсиме келе-ди. Соны ман, ойлап карайык: телефон – пайда ма яде болса зарар ма?

Телефон оьзи 1876-ншы йылда американ аьлими, физик Александр Белл ман ойлап шыгарылган. Баслап занъ согув байланысы 250 шакырымга дейим ететаган болган. 1877-1878-нши йылларда Эдисон Белл шыгарган телефонды ийгилендирген – сес эситуьви куьшленген эм ашык болган. 100 йылдан сонъ Мартин Купер Манхеттен орталыгы ман бара турып, сотовый телефон ман коьп ерлерге занъ соккан. Ол баьрисине де оьзи ойлап шыгарган телефон акында билдирген. Соьйтип, неше йыллардан бери аьдемлер сотовый байланысты кулланып турадылар, солардынъ саны неше миллиардка дейим етискен.

Телефоннынъ ийги яклары аз тувыл. Тез байланыс – кай-биримиз де занъ сокпага, сообщение язбага, видео яде суьврет йибермеге, ис йолдасларымыз бан, ювыкларымыз бан байланыста болмага амал табамыз. Билдируьв аламыз – кесимизде Интернет, билдируьвлер, карталар, коьшируьвши-лер, энциклопедиялар эм баска ресурслар. Онлайн аьрекет эм окув – видео кебинде байланыс, документлерди саклав амаллар, билимлендируьв приложениелер телефонды узактан илемеге эм дистанционлык

кебинде окумага алат этеди. Яшав уйгынавы – будильник, календарь, эске салув, сатып алмага керек затлардынъ списо-гы, телефон бу ерде – кай-биримиздинъ байыр секретари. Яратувшылык эм юбаныш – анъ, фильмлер, ойындар, суьвретлер, видеолар. Навигация – таныс тувыл ерде телефон биринши коьмекши бола-ды, маршрутлар салады керек ерге. Солай ок телефон ман керекли ерге акша йиберме-ге, тоьлемеге, уйден шыкпай, сатып алмага болады. Ийги зат-ты ийги деп айтув керек бола-ды. Болса да, телефон куллан-нып баслаганлы бери яшавымыз туьрленди. Аьлиги заманда баьри ислер телефон бойынша толтырыладылар. Сен уйден шыгып кетип, телефон калса, яшавымыздынъ, мага коьре, энъ де кайгылы вакыты тува-ды. Уйде яде колынъды, яде басынъды калдыргандай бола-сынъ. Яшав бирден токтайды, тоьгеректеги куьннинъ яркыраганы, шешекейлердинъ бавда буьрленгени биревимизди де суьйиндирмейди. Сол телефон ман кулланувдынъ кемшили-клердинъ бир себеби. Бир-бир заманларда дослар ман, кый-маслар ман йолгыс уьндемей телефонда олтырувга айлана-ды. Аьдемлер бир-бириси мен коьзбе-коьз катнасувды койды-лар. Телефонды кулланув ден савлыкка да зарарлы болады. Энем мага да айтады аьр заман: «Сол телефон сени сокры этеек бир заман». Дурыс, коьз осал болады, бир кепте басынъды энъкейтип, экранга карав мой-ынды авыртады. Ярыкты тым-дырып, ятканда да, телефоннан айырылмаймыз, сол да коьз-ди авыртып, тынышлы уйкыга буршав береди. Телефон йойы-тылса, байыр билдируьвлер-ди баскалар окумага болады, сол зат акша ман да байланыс-лы. Телефон ман бирге бизим басымызга айлак коьп билди-руьвлер келедилер, биз аьр дай-ым да баьри затты да билмеге суьйип турамыз, сол зат мыйымызды авыртады. Сол алат пан айлак куьшли аьвлигип кетсек, яшавымызда маьнели эм керек-

ли коьп затлардан кеш калма-га боламыз, биревлер коьлик айдап бараытканда да телефоннан айырылмайдылар, сол эсти йолдан аьвликтиредиди, солай ок телефонды айындырык яркыраганда, коьк куьлтирегенде кулланмага ярамайды. Соьй-тип, бу баьри затларды да эске алып, бир ойга келмеге болады – телефон аьдемнинъ яшавын енъил этетаган алат, тек оны дурыс этип кулланув керекли. Куллыкларынынъызды телефон ман толтырмага боласыз, тек тоьгеректинъизде тири аьдем-лер, ювыкларынъыз, аьвлетле-ринъиз бар экенин мутпанъ-ыз. Билинъиз, телефон – алат, кайтип оны кулланмага кере-гин билуьвине яшавымыздынъ коьп оьзгерислери бойсынады-лар.

Ямагат ерлерде оьз йорыклары бар. Бириншилей, кафелер-де, коьликте, шараларда теле-фонды тымдырмага яде сеси йок кебине салув керек. Баска аьдемлердинъ янында телефон ман кышкырып соьйлемеге эрши, эгер маьнели сорав ман соьйлемеге керек болса, кеши-рим сорап, армаганга таймага керек. Анъды, видеоларды нау-шниклер мен тынъласа, ийги, бирев де ямагат ерлерде кыш-кырыкты суьймес. Баска бирев мен соьйлеп турган заманда, телефонга аьвлигуьв де дурыс тувыл. Йолгысларда телефон столда турмасын, сол зат сиз-ге алдынъыздагы аьдем маьне-ли тувыл экенин коьрсетеди, телефонды дорбанъызга яде кисенъизге салынъыз. Йыйын-ларда сообщенииелерди тер-геменъиз, телефонга аьвлик-пенъиз. Айлак эртенъликте яде туьнде тел сокпага, сообщении-лер язбага дурыс тувыл, баска-лардынъ акында да оймага керек, тек айлак ювык аьде-минъ болмаса. Биревлер айта-дылар: «мен 24/7 байланыста» деп, ама олардынъ да байыр заманы болагандыр. Тагы да бир дурыс йорык эсиме келеди: баска биревдинъ телефон номе-рин, оьзиннен ыхтыяр алмай, уьшинши аьдемге бермеге яра-майды. Столдынъ уьстинде йолгыс заманда калган теле-

фон да биревлерди бездирме-ге болады: аьр дайым занъы-рап турган, сообщенииелер кел-генде, сес берип турган алат кимди де диннен шыгарар. Бу, баьри болмаса да, маьнели эм пайдалы йорыклар деп ойлай-ман. Аьли болса, телефонлар, айпатлар эм баска, шынт-ы ногай тили мен айтканда, шайтан туьрли алатлар бала-ларымыздынъ басын бузама яде оларга окувларында йолдас болама экенин де карайык.

Меним ойыма коьре, бала заманнан алып телефонлар-га, телевизорларга саьбийлер-ди оьзимиз уйретемиз. Бала йыласа, мультфильмди сала-мыз, ол ялкса, маь, сага теле-фон, айпад, ноутбук эм сондай баска пайдасыз алатлар. Эм оймамаймыз, сол бала не зат карайды экен? Бизди тынышлы койса, болады, аьвликтирдик, не зат пан аьвликтиргенимизди Алла билсин.

Бала эм гаджетлер. Бу сорав бойынша, кашан да, эрисуь-влер коьп. Бермесенъ бир баь-ле, берсенъ, бир неше баьле мен йолгысынъ. Бала цифро-визация яктан оьрленмей кал-мага болады деп те айтадылар специалистлер, ол коьп затлар-га уйренеди, тек ата-аналар балаларынынъ телефонлар ман аьвлигуьвди, кызыксы-нуды тергев астында тутпа-га керек. Специалистлердинъ айтувы ман, сол аьлемет алат-лар ман балаларды уьш ястан сонъ таныстырув керек эм коьп заманга тувыл. Кишкей бала-лар телефондагы яшав ман яшап баслайдылар, олар тоьге-ректеги тенълер мен катнасып болмайдылар, бала оьзининъ ойларын баскаларга еткерип болмайды, суьйингенин, кый-ланганын коьрсетпейди, баска-лар уьшин яны авырымайды. Бала кишкей заманнан алып баскалар ман катнасып уйре-нуьв керек, телефонга айлак коьп заман йиберген бала тоь-геректегилерди коьрмейди, сезбейди, ол баска яшав ман яшайды.

Балалар оьз тенълер мен ойнамага, ювырмага, керек болса, тоьбелеспеге, табит

пан таныспага керек, соьйтип олар «яман» ман «яхшыды» айырадылар. Окувда телефонлар, кашан да, керек, тек зама-нынъда оны тымдырып, басты да тыншайтпага керек болады.

Психологлардынъ масла-гатларын да тынъламага керек. Олардынъ айтувы ман, бала-ларды телефонлар ман куь-шли аьвликпесин деп тергевде негизинде анъламлык эм сый болган тербиялав политикасы керек. Энъ де маьнелиси, биз оьзимиз коьрим болайык бала-ларга, олар ман соьйлегенде, телефонды армаганга йыйнайык. Баьрисиннен де ийги, аьел кенъесин озгарув. Сонда бала-ларга гаджетлер мен куллан-мага заман салув керек. Бала-лар бизден оьз кызыксынувларын ясырмасын деп, оьзимиз-ге сорав керек: «сен караган видеода не кызыклы зат бар?». Балаларымызды коьтергиш-лейик ийги соьз бен, мактав ман, белки, сол заман ол бизге ымтылар, телефонга тувыл. Бу ерде бизим оьзимизге де бираз психолог болмага туьседиди, саьбийлерди Интернеттен алган билдируьвди анализ этип уй-ретуьв керек, оларга сол бил-дируьвлердинъ зарары акында да айтпага туьседиди. Балалар-ды телефонда кеше-куьндиз олтырмасын деп этилинеек ислерди куьн сайын юритуьв керек, бир куьн мен болатан зат тувыл. Баслап карайык, куьнге неше заман олтырады ол телефонда, не затлар карайды. Уйде оьз йорыкларын туьзбеге боламыз: «Буьгуьн кешки асымызды столда телефонларсыз ашаймыз» яде «Кешки тогыз саьатте баьри гаджетлер де муьйистеги боьлмеге зарядка алмага кетеди-лер». Сол ерде ок балага онынъ суьйикли фильмин караймыз яде ойын ойнаймыз деп айтув керек. Балады кызыксындыр-сак, ол бизим йорыкларымызга макул болар. Иске, окувга бар-майтаган куьнлерде кайда бара-якты бирге олтырып, ойласув керек. Бала оьз ойын эситтир-син, сол кыдырувды аьел оьз-гериси этип коьрсетуьв керек-ли. Балаларга берилген заман бос тувыл.

Янъы технологиялар зама-ны баьримизди де цифро-визация законлары ман яшамага талаплайды. Бизим бас боры-шымыз – балаларымызды сол янъылыктардынъ кулы болмай, олар ман етекшиленип болатан аьдемлер этип оьстируьв. Сол заман саьбийлеримизди ойлап та, ойнап та, бу яшав-дынъ шынты суьйинишин де, болып калса, кыйынлыгын да оьтип уйретермиз. Буьгуьн эм аьли балалар ман соьйлеп, биринши абытымызды алайык. Тек баслап, телефонларды кул-ланув маданиятымызды оьзи-миз ерге туьсирмей, пайдала-нып билейик. Сонынъ бир кый-ыны да йок.

Г.БЕКМУРАТОВА.

Кадрия – Еннетке дейим ети айлы куьни

(Басы 30-ншы, 31-нши, 32-нши номерлерде)

Алибек эки колларын алдына буьгип салып, олтыры эди, ол Кадрияга басын ийзе-ди. Кадрия да ога басын ийзеп, шыгып кетти. Кадриядынъ бас ийзевинде – мен сени суьемен, эсимде турасынъ – деген маьне бар эди. Ама яшав оьзиндикин буйырады.

Алибек болса, оны ман аманласып, басын тоьмен салды. Ол да суьетаган эм эсинде саклайтаган эди. Неше йыл ол оьзин ыслап турды Кадриядынъ ызыннан Москвага, сонъ Махачкалага бараяк болганда. Сосы заманнынъ ишинде ол коьп ийги затлар эситти онынъ акында, ятлавларын эситти. Кишкей ятлавлар йыйынтыгын ол тоьсегининъ астына салып йыйнап койды. Олардынъ баьрисин де яттан билсе де, кешелерде уйпаланган китап бетлерин актарып окыйтаган эди. Алибек Кадрия уьшин соьйтип те суьйинетаган эди, аьдемлер онынъ оьзининъ акында айткандай этип. Белки, он йыллап шыдаганы уьшин, сондай сувык йолыгыс озгандыр. Сосы зат уьшин ол оьзоьзине шамгалып, акыра эди. Неше йыл сосы йолыгыстынъ акында ойлады. А буьгуьн йолыгыстылар, састы, кене де тилин йоймады.

Кадрия автобуска минип олтырды. Мине энди яслык сезимлерин тирилтпеге болады. Эм ол, коьзлерин юмып, биринши суьйимининъ яланъаяклык язына кетти.

...Терекли-Мектеб ортасында мектеб. Мине занъ соьгалды, эм балалар тар саьнеден шав-шувлап, бир-бирисин ийтеп, атылып шыктылар. Класс боьлмеси, эсигинде 9-ншы «А» деп язувлы. Эсик ашылды, эм класстан бири-бириси мен маскаралап, занъыраган сеслери мен кызлар шыктылар, олардынъ артыннан 15-17 ясындагы яслар шыктылар, олар балалар алдында абырайлы экенин биле эдилер.

Класс боьлмеси ишинде бир кыз язып олтыры. Онынъ уьстинде, кевдесининъ сылувлыгын билдирген коьйлек, шашлары бир оьрмеге йыйналган. Ол Кадрия эди.

Эсик ашылды, эм класска оны ман тенъ яс кирди. «Кызалак, бу 9-ншы «А» класс па?» – деп сорады.

Кадрия: «Айе, бу 9-ншы «А» класс» – деп яваплады эм ога тамаша этип карады. Ол оны биринши кере коьрип туры эди.

– Мен сизинъ класска окыякпан, биз янъыларда баска авылдан коьшип келдик, – деп анълатты ол. Кадрия класс ишине бурылып, ога бос ерди коьрсетти. Ол Кадрия коьрсеткен ерге барып олтырды.

Занъ соьгалды. Кызлар эм яслар класска кирдилер. Олар янъы келген яска сейирсинуьвли тиклеп карай эдилер. Баьриси де окушылар столларына олтырдылар. Кадриядынъ янында бир кербаз яс олтырды.

Класс етекши мен окытувшы кирдилер. Класс етекши янъы окушы келгени акында айтты. Алибек Терменов энди олар ман окыягын билдирди. Ол бизге Тарумов районныннан келген деп билдирип, шыгып кетти. Бу зат курал айда, окуп йылынынъ ызында эди. Алдыда производстволык ис эм бир йыл окуп бар эди. Эм Кадриядынъ яшавына ога авли де белгисиз келеек яс сезим оьзининъ шеретин карай эди.

... Автобус йолда карсы келетаган эки авылды да оьтти. Кадрия болса, сол эскеруьвде эди. Ол кырк кийик айдынъ салкын эргенлигин эсине ала эди, класс етекшиси Алибекти янына олтыртканын. Эм сырттан сувык эм Кадриядынъ Алибекке биринши суьйимин акькелген караша айды. Сонъ мектеб кешлигинде биринши йолыгысты. Кайтип ол оьзининъ мыратларына аста-акырын

куьле эди эм суьйим акында кешелерде ятлавларын язганы...

Автобус токтады, Кадрия калын терезе сисесиннен авылга карады. Ой, ол энди келген, шыгув керек. Кадрия тез аьзирленип автобустан шыкты.

Шав-шувлы каладан сонъ, Сулак оны бавдан келген емислердинъ татувлы ийиси мен, ийтлердинъ уьруьви мен, аьлемет тыныклык пан карсы алды. О, кайтип онынъ Москвадан уьйине кайтканда басы айланатаган эди сосы тыныклыктан! Ама неше йыллар ишинде ол коьп юруьвден туьрленислерге уьйренген.

Куьннинъ коьзи йогарыдан яга эди. Мине Сулактынъ биринши уьйлери. Ол бетон коьпирден оьтти. Сулак буьгуьн оьзининъ сувын рахатлык пан актыра эди. Эм сув, уьйкен таслардан оьтип, шорылдайды. Кадрия йылга уьстинде бираз турды да, сонъ коьпир мен кетти.

Коьпир мен йылга уьстиннен кетип, онынъ ягасы ман барды. Йылгага туьсетаган маштак ер тапты. Балыкшылардынъ сырлы ери болар. Соны ман йылга ягасына келди эм бир авырлык пан бийик оьленге туьсти. Коьзлериннен коьзяслар актылар. Баслап аста-акырын, сессиз, сонъ аьр бир янъы толкын ман Кадриядынъ коьзяслары сав каркырасын йылавадан дирилдеттилер. Калын оьленге Кадриядынъ коьзяслары туьстилер. Шешекей болса онынъ коьзясларынынъ авырлыгыннан куьшсиз сескене эди.

Кадрия тенъизде карт пан коьрискен куьннен алып коькирегине толган дертти босатты. Кадрияга енъил болды, ол баьпшин шешип, йылгага кирди. Сув салкын эди, Кадрия энъкейип бетин йылга сувы ман ювды. Эм ол, увысына сувды толтырып алып, юзине янастырып, ызгы авыр ойлары ювып тайдырмага суьйгендей болып, бетин юва берди. Сол коркынышты Сулак пан ювып тайдыраяктай болды.

Йылгага бир затлар айтып, энъ аьсирет аьдемлерге айтып болмайтаган сырлары ман боьлискендей болып, сыбырдай эди. Табиатта Кадрия аьр заман да тириликти коьретаган эди. Ол терекке янасып оны кушаклап, коьпке дейим соьйлемеге болатан эди. Айванлар ман ол, тап аьдемлер мен соьйлегендей болып, соьйлейди.

Мине энди Сулак та онынъ исси сыбырдавын ютып, сувынынъ шорылдавы ман алып бара эди. Кадрия йылгадан шыгып, баьпшин кийип, дорбасын алып, сув ман аманласып, коьзлерин юмды. Сонъ ол сумкасыннан темир бир маьнетти алып, йогарыга атып, сувга таслады. Йылга уьсти куьрсинип, буьлк-буьлк этип, маьнетти алды.

Кадрия ягага коьтерилип, авылга карап

кетти. Ол авага билинмеген енъил юриси мен, юзине куьлки толып бара эди.

Мине миллет оьрнеклери мен биринши уьйлер коьриндилер. Коьбисинше азбарларды Сулакта уьйкен таслардан цемент пен кум косып эткенлер. Кадрияга сосындай азбарлар бек ярайтаган эди. Тас азбарлы орам ман юргенде, Кадрияга ол тав туьбиндеги эски авылдай болып коьринетаган эди. Кавказ хатынлар басларында тартатан енъил оьткин коьк явлыклар ман. Колларында болса, Дагестаннынъ усталары ясаган билезиклер, юзиклер.

... Мине Аминат пан Султаннынъ темир азбары. Кадрия капыды ашып, йигерсиз кирди. Аминатта ол уьш йылдан бери болган йок эди. «Аминат! Аминат!» – деп кышкырды ол кенъ азбарда. Азбарды карап шыкты. Сол баягы Аминат оьтпек писиретаган, варенье, кыска азык этетаган пеш, сонъ узын язгы ашханадынъ тамына тирелген коьтерме. Навес тамында Султаннынъ ата-сынынъ уьйкен иери, уьйшиликке керек ез лаьгенлер илуьвли. Уьйден Аминат шыкты. Кадрияды коьрип, ол суьйингеннен юрип бараятып колларын булгап, онынъ алдына шапты. Кадрияды кушаклады, онынъ тавысы куваныштан дирилдеди, коьзлери сувландылар.

– Кадрия, аявлым меним, бирден келип калдынъ. Ай, не уьшин турамыз. Уьйге барайык, – Аминат юреги толганнан айтпага соьз де таппай калды. Ол Кадрия ман бирге Москвада Горький атындагы адабият институтында окыган эди. Бирге яшап, аьптели-синълилердей болып калдылар.

Аминат кара соьз бен язады, ол хикаетлер (повесть), Дагестаннынъ данъклы аьдемлери акында хабарлар, макалалар язады. Анасы авырганнан себеп, ога уьшинши курста институтты тасламага туьсти. Уьйде Аминаттан баска тагы да алты бала бар. Ол Сулак мектебинде орыс тил окытувшысы болып ислей эди.

Аминат, Кадрияды кушаклап, уьйдинъ уьйкен боьлмесине киргизди. Оьзи ашхана боьлмеге кирип, чайникти салды. Холодильниктен (сувыткыштан) этти шыгарып, кувыраяк болып уватып баслады. Ол баьри затты тез сулыбы ман этетаган эди. Сонъ ол, Кадриядынъ янына келип олтырып, лайым каравы ман карады, не шаклы оьктемсуьв, суьйим, куваныш бар эди онынъ коьзлеринде.

– Султан, балалар кайда? – деп сорады Аминаттан Кадрия.

– Балалар анамда, Султан куллыклары ман Кизилюртка кеткен. А сен нешик, Кадрия? Неге ди сенинъ коьзлеринъ мунълы, бир зат болдыма? – деп навасызланды Аминат. Кадрия ойланды да: «Бириншилей, ашханада бир зат куьйип ятыр» деп, басын сол боьлмеге карап ийзеди. Аминат ашханага карап ювырды. Кадрия турып, уьндириктеги туьймебаска янасты. Колына алып, сол колы ман онынъ оьрнеклери уьстиннен юритти. Не болды? Бир зат та болмады. Ол йок, мен оны Сулакка калдырдым...

Сонъ ол ашханага кетти, онда кирмей: «Аминат, мен бавга кеттим!» – деп кышкырды. Султан ман Аминаттынъ бавы сондай да аьруьв эди. Мине ол сокпак пан бав ишинде юреди. Алма терек, куьннинъ коьзине, таьтли сувына толган кызыл увыртлы алмаларын ога создады.

Оьткин коьк туьсли коьгемлер, куьрежелер, шабдаллар, шылма, аьлбели тереклер – баьри емислер де ийиледилер. Да, бай бавы бар олардынъ. Кадрия, бир алмады колына алып, айландырып, кран астында ювды, тиследди. Онынъ ап-ак тислеринде алма хрусталь кимик тавысын шыгарды. Ами-

нат кишкей кедесининъ куьжырлы хабарын Кадрияга айтып, экевлери куьлип, кайтып уьйге кирдилер. Туьски мезгил ас ашаятырганда да эки хатын арасында сырлы хабар аста-акырын барды.

Аминат: «Мен ызгы заманларда окыйман сенинъ ятлавларынъды, олар мунъшылыкка толы, Кадрия. Сен оьзинъ де буьгуьн айран кимик ак. Белки, кыйнайтаган затынъ болса, боьлис, экевимизге бирге коьтермеге енъил болар». Кадрия: «Туьнегуьн туьн ортасында эсигиме занъ соктылар. Мен бек корктым. Бир де бир заттан да коркпайтаган эдим. Сосы коркыныш квартирамда калды. Эки куьннен анам келеек. Аминат, мен сизде калайым эки куьн». Аминат: «Кадрия, неге сорайсынъ, кал, аьши. Сага бизим эсик дайым да ашык, билесинъ ше. Белки, эсик пен саскандырлар?» – деп навасызланып ойланды. Кадрия темады авыстырды: «Бир йыл артта сенинъ хабарынъды окыдым. Аьли болса олар йок болдылар, не уьшин койдынъ язувды?».

Аминат: «Да, бу балалар ман, уьй куллыгы ман бир зат сама язып боласынъма? Эрген турасынъ, сыйырлар, анъ, сонъ балалар уянадылар, ашатасынъ, балалар бавына элтейсинъ. Сонъ тагы да мал, кешки мезгил ас, кир, куллыкка планлар язув. Уйкламага да заман етпейди».

Кадрия: «Аминат, Гаванадан сага не аькелейим?».

Аминат: «Гаванадан? А сен онда бара-сынъма? Кашан?».

Кадрия: «Савдуныялык он биринши яслар фестивалине тамбыз айында».

Аминат ериннен турып: «Кадрия, сен – меним оьктемлигим, калай суьйинемен сен уьшин. Ой, калай аьруьв хабар. Мага бир зат та керек туьвил, Кадрия, балаларга ойыншык аькелсенъ, болады», – деп, ол энди Кадрияды кушаклап, увыртларыннан оьбе эди.

... Соьйтип рахатлы авада оьттилер Кадриядынъ эки тыншаюв куьнлери. Сосы эки куьн ишинде Султан оны тавга, Сулакка, Сарыкумга элтеди...

... Кадриядынъ Айлы уьш куьни оьтти. Доьртинши Айлы куьни етти. Кадрияды йолга салмага Султан, Аминат эм олардынъ кардашлары шыктылар. Султан емислерге толган дорбаларды ыслаган. Автобус етти. Кадрия автобуска олтырды. Султан дорбаларды киргизди, Кадрияга куьлемсиреди, аманласып шыкты. Автобус коьзгалды, йолга салувшылар Кадрияга колларын булгадылар.

Автобуста Кадрия Аминаттынъ соьзлерин эсине алды: «Янъыларда бизим яратувшылык интеллигенциямыздынъ делегаты конференцияда Дагестаннынъ язувшылары эм шаирлери мен коьристи. Махачкаладан ол сукланып, даьвренип кайтты. Тек сенинъ акыньда айтып турды...».

... Конференция уьш сабат болды. Кадрия президиумда Расул Гамзатов пан Фазу Алиевадынъ янында олтырды. Бирден ога кесек кагыт бердилер. Ол буькленген кагытты алып окыды: «Биз, Ногай яратувшылык интеллигенциясынынъ агзалары, Сизди, Кадрия, шоьл кызын, хош коьрип аламыз, суьйинемиз Расул Гамзатовтынъ янында олтырганынъызга».

Терме. Эсик орынына илинген оьрнекли кийгиздинъ онъ бетинде ошак, онынъ астында туьтинлескен тезеклер. Терме ортасындагы шанъырактан туьтин юка йылгырып, ашык коькке тартылады. Ошак касында уьш туяклы олтырадынъ уьстине ясыл каптал кийген яс хатын олтырып, кой май ман бавырсаklar писиреди.

(Ызы болаяк).

ЯРЫС

Ийги билим коьрсеттилер

Терекли-Мектеб авылынынъ орта район китапханасында туьрли миллетлер эм дин ваькиллери-не сый этуьв, солай ок Россия-дынъ коьпмиллетли халклары акында билимди обстируьв ниет пен «Дагестан халкларынынъ аьдетлери эм маданияты» деген тема бойынша интеллектуальли турнир-ойын обьтти. Шарадынъ бас борышы – тувган ери акында билдируьвлерди таралтуьв, Дагестанга суьйим, обьктемлик сезимлерди тербиялав. Квиз-ойыннынъ катнасуьвшылары тек оьз билимлерин тергеп калмай, республикамызда яшайтаган халкларынынъ яшав-турмысы, аьдетлери, тарихи акында коьп затлар билдилер. Турнир ерли яшавшылары арасында халклар ара макулласуьвды эм аьнламлыкты беркитуьвге демевлик этти. Орта район китапханасынынъ куллыкшылары шарады Дагестан халкларынынъ бирлик куьнине багыслаганлар.

Коьз алдымызга табиятты аькелейик – ап-ак кардан боьр-клер кийген бийикликлер йога-рыга ымтылган, бурынгы тастан ясалган авыллар тавлар ман бир

болып калганлар. Бу ерде аьр бир аьвелгиден калган тас, шоьл буйратлар мынълаган тарихи акында эс саклайдылар, аьр яшавшы оьз халкынынъ аьдет-лерин тутады.

Кавказдынъ юрегининъ обьзегинде орынласкан Дагестан коьплеген этнослардынъ маданият-ларын бирлестирген. Соьйтип, ярасыкы бурынгы эм аьлиги Дагестан акында айтылды тур-нирде.

Ойында уьш командалар ортакшылык эттилер – «Джа-

нибековцы» (Терекли-Мектеб, Джанибеков атындагы мектеб, етекшиси Фарида Огевалиева), «Патриот» (Нариман, А.Асанов атындагы мектеб, етекшиси Мухминат Арсланова), «Зна-токи» (Калининаул, С.Капаев атындагы мектеб, етекшиси Эмилия Абдулгаспова). Турнир-де алты раунд эди – «Халklar», «Ногай районы», «Маданият эм аьдетлер», «Белгили инсан-лар», «Баьри заттынъ акында». Жюри сырасында Ногай райо-нынынъ аькимбасынынъ кор-

рупцияга карсы турув бойын-ша коьмекшиси Руслан Аджиев, шаир, журналист Гульфира Бек-муратова, «ЦРБ» МКУ директо-ры Сабират Абубекерова катна-стылар.

Ойын бек кызыклы эди, сораьлар дуьрыс этилинип туь-зилген. Турнирди библиограф Наргиза Абдурашева юритти. Балалар белсен катнастылар, оларга баьри зат та кызыклы эди. Ойын баьримизге де балалар оьз ерин суьбетаганын, онынъ тари-хин билетаганын коьрсетти.

Биринши орынды «Патриот» командасы алды, экинши орын-га – «Джанибековцы» коман-дасы эм уьшиншиге «Знато-ки» команда тийисли болдылар. Шарадынъ спонсоры – «Арслан-бековская сельская администра-ция» авыл поселениеси.

Мундай шараларды обьткеруьв келеектеги несилди тербия-лавга бек маьнели, неге десе аьр бир аьдем оьз халкынынъ тари-хин билмеге эм киши Аталыгын суьймеге керек.

Г.БЕКМУРАТОВА.

Суьвретте: енъуьши коман-дадынъ катнасуьвшылары.

Терекли-Мектеб
авылынынъ
«Юлдыз» балалар
бавынынъ тербиялаьшысы

**Индира
Курманалиевна
Кошекбаевады**
кеспи байрам ман кутлап

Уьйкен орын,
Сыйлы орын
Сыйлыларга келисер.
Биз де сени айлаьк сыйлап,
Ак юректен кутлаймыз.
Сен, Индира, ийеи коьрим,
Саьбийлерге баалы,
Сенинъ атынъ оьрметленип,
Уьйкен сый ман айтылсын.

Кутлаьшылар: «Юлдыз» балалар
бавынынъ «Капшошка»
куьбининъ
балаларынынъ
ата-аналары.

УЬСТИНЛИК

Йигит болсанъ – атка мин

Газетамызда эртеректе бил-дирилгенлей, Кыргызстаннынъ бас каласы Бишкекте болып обьткен Савдуньялык коьшпе-ли халкларынынъ ойынларын-да Ногай районыннан бизим яс ердеслеримиз: авдарыс спорт кеби бойынша Россиядынъ йыйылыс командасынынъ бас тренери Кемалуддин Нурлуба-ев, Тангатар Курманакаев, Аль-мир Апазов эм Исмаил Аман-гельдиев ортакшылык этип, ез медальлерин алып келдилер.

Авдарыс – ол атлар уьстин-де куьрес, бурынгы ногай хал-кынынъ кызыклы спорт ярыс-ларынынъ бириси. Бу ойынды яшавга муннан бир-эки йыл-лар артта яслар кайтардылар. Бу спорт кеби солай ок Россия еринде бизге кардаш халклары: татарларда, башкирлерде, якут-ларда да кенъ белгили эм олар йыл сайын да авдарыс ойыны бойынша Россия чемпионатын-да катнасадылар. Быйылгы Рос-сия чемпионаты Ногай районы-нынъ Куьнбатар авылындагы А.Э.Зекашев атындагы ипподро-мында май айында болып обь-ти. Сонынъ енъуьвшилер бол-ган спортсменлер Россиядынъ йыйылыс командасына кирме-ге керек эдилер. Элимиздинъ быйылгы чемпионатынынъ сырагысында 6 аьдем алдышы орынларды алдылар эм олардан авдарыс ойыны бойынша Рос-сиядынъ йыйылыс командасы туьзилди. Сонынъ ишине бизим ногайлардан: Кара-Сув авылын-

нан – Тангатар Курманакаев, Червленные Бурундыан – Аль-мир Апазов (ол команда ишинде энъ де яс спортсмен, 18 ясын-да) эм Ставрополь крайынынъ Нефтекум районынынъ Коясыл авылыннан Исмаил Амангель-диев кирдилер. Командадынъ бас тренери этилинип Кемалуд-дин Нурлубаев беркитилди. Бу яс ердесимиз ногай еримизге аталарымыздынъ авдарыс деген мутылган спорт кебин кайтар-мага уьйкен кыйын салган.

Кемалуддин авдарыс спорт ярысы ман 2019-ншы йыл-дан алып, Ногай районынынъ 90 йыллык байрам куьнин-нен бери каьр шегип баслаган. Оны авдарыс бойынша Россия-дынъ йыйылыс командасынынъ

бас тренери этип Россия Феде-рациясынынъ спорттынъ мил-лет кеплери бойынша комитети беркиткен. Ол онынъ эм бизим халкымыз уьшин уьйкен сый эм куьез болады. Кемалуддин Нурлубаевтинъ уйгынлаьвы ман Ногай районында авдарыс бой-ынша 20 турнирлер обьткерил-ген, 5 кере ногай яслары Татар-станда, Башкортостанда Сав-лайроссиялык турнирлеринде катнаскан, 2 кере – Татарстан-да обьткерилген дунья чемпио-натында. Командадынъ сондай йогары дережели спорт ярыс-ларында катнасуьвына Москвада-гы ногай ямагаты, «Кунбатар» атлар клубы, «Экопрод» ООО, «сельсовет Коктюбинский» СП МО аькимбасы Замир Суюн-

дилов, Ставрополь крайынынъ Степной районынынъ Иргак-лы авылынынъ активистле-ри, Кара-Сув авылдан фермер Оразманбет Копиев эм баска аьдемлер спонсорлык ярдамын эткенлер. Быйыл Ногай райо-нынынъ командасы Казахстан-дагы Актоьбе область Госдума-сынынъ депутаты Фархад Сан-сызбаевтинъ шакыруьвы ман сонда болып келген.

Кыргызстан элинде бизим ногай спортсменлерге йолы-гыска сонда яшайтаган ногай-лар келгенлер. Соннан кайт-канда, Ногай районы ерин-де спортсменлерди йолыгуды Терекли-Мектеб авыл аькимба-сы Марат Кулунчаков уйгын-лады. Сол куьн Тангатар Кур-манакаевке авылдаслары ийги тукымлы тайды эм атка салата-ган янты иерди савга этип тап-шырдылар. Оьзге яс спортсмен-леримизге де йолыгыс куьн баа-лы савгалар берилген.

Аталарымыздынъ атлар уьстиндеги бурынгы авдарыс ойынын халкымызга кайтар-ганы уьшин Кемалуддинге эм баска ясларымызга разылыкты билдиремиз. Олардынъ бирин-ши кере сондай бийик дережели спорт ярысларында катнасып, сондай уьстинликке етисуьви аз зат тувыл. Ясларымызга сон-нан да уьйкен спорт етимислер-ди йораймыз.

М-А.ХАНОВ.

Суьвретте: Кемалуддин Нур-лубаев.

Терекли-Мектеб
авылынынъ
«Юлдыз» балалар
бавынынъ тербиялаьшысы

**Гульзана
Эльгайтаровна
Шураевады**
кеспи куьни мен кутлап,

Акыллыгынъ, танълыгынъ,
Саьбийлерге пайдалы.
Ярык коьньил байлыгынъ,
Язык куьндей аьр заман.
Суьйимлик пен баьримиз
Сени буьгуьн кутлаймыз.
Савлык, наьсип, уьстинлик
Биз исинъде йораймыз.

Кутлаьшылар: «Юлдыз» балалар
бавынынъ «Лунтик»
куьбининъ
балаларынынъ
ата-аналары.

«ШОЬЛ ТАВЫСЫ» (ГОЛОС СТЕПИ)

6+

ТОКТАСТЫРУВШЫ:

Дагестан Республикасынынъ информация эм баспа агентствосы.
Издатель: ДР «Этномедиахолдинг «Дагестан»
ГБУ етекшиси А.М.МАГОМАЕВ,
тел. 66-00-25.
по адресу: 367018, РД, г.Махачкала, Проспект Насрудинова 1 а.
Бас редактор Э.Ю.КОЖАЕВА.

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Дагестан
Регистрационный ПИ № ТУ05 – 00405 от 15 апреля 2019 г.
Авторы несут ответственность за достоверность представленных для публикации материалов.
Рукописи не рецензируются и не возвращаются.
Время печати: 14:30 ч.

Адрес редакции:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район,
с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: golosstepi@etnomediadag.ru
Официальный сайт газеты - www.golosstepi.ru
Индекс издания: полугодовой – ПБ 430
ЗАКАЗ№

Газета выходит 48 раз в год.
Тираж – 2029 экз.
Цена – 5 рублей 00 коп.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.
Газета отпечатана в типографии ООО «Феникс-Пресс»
по адресу: 368430, Республика Дагестан, Шамилский район, с.Хебда, ул.Сураката Асиятилова, д.1.